

Prof. zw. dr hab. Andrzej Misiuk

Warszawa 10.04.2017r.

Instytut Nauk Politycznych

Uniwersytet Warszawski

R E C E N Z J A

rozprawy doktorskiej mgr. Jakuba Adamkiewicza

nt. „*Determinanty polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski w latach 1997-2013*”, napisanej pod kierunkiem prof. zw. dr. hab.

Jerzego Koniecznego

1. Uwagi ogólne o rozprawie

Opiniowana praca doktorska jest opracowaniem dość obszernym. Zasadnicza jej część to prawie 250 stron, wraz z całym tzw. „oprzyrządowaniem” bibliograficznym to przeszło 320 stron. Ma typowy, tradycyjny układ wewnętrzny problemowo-empiryczny. Składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, podsumowania wraz konkluzjami oraz bibliografii. Wykaz literatury (nazwany bibliografią) zawiera przeszło 500 pozycji, w tym połowa to publikacje o charakterze naukowym w układzie alfabetycznym. Do kwestii doboru literatury przez autora odniosę w dalszej części recenzji. Już te suche dane dają nam wyobrażenie o znaczącym wysiłku badawczym autora, które dało pracę o dużej wartości poznawczej.

2. Znaczenie podjętego problemu naukowego

Wybór tematu rozprawy jest jak najbardziej właściwy. Ta problematyka, jak słusznie autor zauważa we wstępie, nie doczekała się poważniejszego zainteresowania naukowego i jest jego autorską propozycją poznawczą. Celem pracy „*Determinanty polityki*

bezpieczeństwa energetycznego Polski w latach 1997 – 2013” jest diagnoza polityki energetycznej naszego kraju oraz wskazanie potencjalnych kierunków rozwoju sektora energetycznego w przyszłości. Punktem wyjścia w ramach tego dążenia jest przegląd istniejących koncepcji bezpieczeństwa energetycznego wskazujących tytułowe determinanty polityki bezpieczeństwa energetycznego Polski na tle globalnych, regionalnych i lokalnych problemów polityczno-społecznych, technicznych i środowiskowych. Zdefiniowanie tych wyznaczników umożliwiło dokonanie oceny stanu bezpieczeństwa energetycznego Polski określonych w aktach normatywnych i dokumentach strategicznych wyrażających rodzimą politykę energetyczną. Reasumując należy stwierdzić, iż podjęta przez doktoranta problematyka całkowicie zasługuje na to, aby być przedmiotem rozprawy doktorskiej.

3. Ocena wartości metodologicznych i merytorycznych rozprawy doktorskiej

a. Dobór literatury, umiejętność analiz źródeł

Dokonując oceny literatury przedmiotu i źródeł wykorzystanych w recenzowanej rozprawie doktorskiej należy stwierdzić, iż zestawienie zostało podzielone na bloki tematyczne: dokumenty normatywne, polityki i strategii, kolejny element bibliografii to publikacje zwarte i artykuły oraz raporty i publikacje specjalistyczne. Przedstawia się ona dość interesująco. Stanowi dowód, iż doktorant „spenetrował” dogłębnie wszelkie materiały dotyczące tematu pracy. Jednak mam pewne zastrzeżenia odnoszące się do systematyzacji przedstawionej selektywnej bibliografii. Uważam za bardziej właściwe rozdzielenie aktów prawnych od dokumentów o statusie strategii i polityk. Ponadto układ aktów prawnych nie powinien mieć charakteru alfabetycznego ale w zależności od pozycji danego źródła prawa w systematyce prawnej. Dlatego też ustawy powinny być przed

rozporządzeniami i uchwałami. W drugim segmencie bibliografii budzi wątpliwości sformułowanie „publikacje zwarte”, które bardziej kojarzy się z materiałami publicystycznymi niż publikacjami naukowymi. Proponowałbym określenie tego bloku w sposób następujący: monografie, syntezy, artykuły. Budzi też wątpliwości dział „Raporty i publikacje specjalistyczne”. Czym się te publikacje różnią od pozycji znajdujących się w poprzednim dziale bibliografii? Po jego analizie można stwierdzić, iż są to materiały empiryczne tworzone przez wyspecjalizowane instytucje i organizacje. Nie umniejsza to trudu autora dysertacji doktorskiej, który przeprowadził żmudne i jednocześnie bardzo owocne poszukiwania literatury i źródeł. Wskazane mankamenty stają obecnie standardem przygotowywanym prac naukowych, w których nie przywiązuje się wagi do sporządzenia na przyzwoitym poziomie informacji bibliograficznej.

b. Poprawność terminologiczna i językowa

Aparat pojęciowy stosowany przez mgr. Jakuba Adamkiewicza nie budzi większych zastrzeżeń. Recenzowaną dysertację można uznać za poprawną pod względem terminologicznym i redakcyjnym. Na uwagę zasługuje fakt, iż praca jest wyposażona w wykaz tabel, rysunków i skrótów co wydatnie ułatwia jej lekturę.

Odnotowano też drobne usterki językowe. Autor niewłaściwie używa środków interpunkcyjnych.

c. Poprawność formułowania problemów i hipotez badawczych

Sformułowane w dysertacji doktorskiej: cele, problemy i hipotezy badawcze zostały ujęte w odpowiedni sposób. Właściwe określenie wyżej wymienionych elementów badawczych miało znaczący wpływ na

poprawność przebiegu całego procesu badawczego. Warto zaznaczyć, że przyjęty układ wewnętrzny pracy, w odniesieniu do jej założeń metodologicznych należy uznać za właściwy. Głównym problemem badawczym przedmiotowej rozprawy doktorskiej jest „określenie na podstawie analiz politycznych, ekonomicznych i ekologicznych głównych determinantów bezpieczeństwa energetycznego państwa polskiego w latach 1997-2013” oraz udzielenie odpowiedzi na pytanie: w jakim stopniu energetyka Polski jest zrównoważona? Jak wynika z tego, przedmiotem szczególnego zainteresowania doktoranta są uwarunkowania ekonomiczne, polityczne i ekologiczne bezpieczeństwa energetycznego. Oczekiwałbym też od doktoranta wyjaśnienia i uzasadnienia wyboru cezur czasowych dla badanej problematyki. W związku z tym, autor postawił sobie za cel dokonanie przeglądu aktualnych regulacji prawno-organizacyjnych oraz określenie wpływu decyzji politycznych i stanu świadomości społecznej na bezpieczeństwo energetyczne. Są to sformułowania dość ogólne, brakuje mi jasnego określenia znaczenia podejmowanej problematyki dla rozwoju nauki, w tym wypadku nauki o bezpieczeństwie. Dlatego oczekuję od autora pracy odpowiedzi na pytanie: w jakim zakresie praca doktorska jest wkładem w rozwój naszej wiedzy o badanym zjawisku? Nie mam zastrzeżeń dotyczących sformułowania hipotez badawczych. Należy zgodzić się z autorem pracy, iż stan i poziom świadomości społecznej ma istotny wpływ na politykę bezpieczeństwa energetycznego. Postawione przez doktoranta hipotezy badawcze są w pełni uzasadnione.

d. Trafność doboru metod i narzędzi badawczych, umiejętność ich zastosowania

W procesie przygotowania rozprawy doktorskiej jej autor poprawnie wykorzystał teoretyczne i empiryczne metody badawcze. Zarówno dobór metod jak i umiejętność ich wykorzystania należy uznać za uzasadnione i właściwe. Doktorant we wstępie omówił znaczenie i możliwości wykorzystania poszczególnych metod badawczych. Budzi jedynie wątpliwość zaliczenia egzegezy tekstów źródłowych do metod mających zastosowanie w tym przypadku. Podobnie należy wysoko ocenić umiejętności doktoranta stosowania właściwych technik badawczych. Reasumując należy stwierdzić, iż mgr Jakub Adamkiewicz metodologicznie jest już ukształtowanym badaczem problemów społecznych.

e. Ocena układu pracy i struktury treści

Jak na wstępie stwierdzono praca składa się z pięciu merytorycznych rozdziałów, wstępu, zakończenia, bibliografii oraz wykazu skrótów oraz trzech aneksów (str.406). Konstrukcja pracy jest właściwa. Należy zwrócić uwagę, iż każdy rozdział jest zwieńczony autorskimi konkluzjami. We wstępie autor rozprawy w sposób jasny i logiczny uzasadnił wybór tematu. Następnie przedstawił:

- przedmiot badań
- cel główny pracy i wynikający z niego cele szczegółowe
- główny problem badawczy i związane z nim problemy szczegółowe
- hipotezę główną i hipotezy cząstkowe

Następnie scharakteryzował przyjętą strukturę wewnętrzną i ją racjonalnie uzasadnił. Natomiast brakuje mi analizy krytycznej stanu badań i dorobku publikacyjnego w zakresie przedmiotu badań.

Konstatacje przedstawione w pierwszych trzech rozdziałach dysertacji nie wprowadzają być może nowych rozwiązań do problematyki bezpieczeństwa, jednak pozwalają na usystematyzowanie pojęć związanych z bezpieczeństwem energetycznym w Polsce oraz zakresem ich praktycznej realizacji. Do pewnego stopnia novum stanowią natomiast rozważania prowadzone w dalszej części opracowania.

Oryginalny punkt widzenia wywodzi się głównie z próby połączenia zagadnień bezpieczeństwa energetycznego z koncepcją zrównoważonego rozwoju stawiając przede wszystkim na społeczny aspekt obu zagadnień. W rozdziale czwartym dokonuje się zatem rozbudowanej diagnozy wiedzy energetycznej Polaków opartej zarówno na raportach z badań demoskopowych krajowych instytucji badawczych (głównie CBOS) jak i na autorskim badaniu sondażowym wśród studentów. Analiza ta dostarcza względnie pełny obraz stanu świadomości oraz poglądów mieszkańców naszego kraju związanych z kwestiami m.in: ogólnej znajomości systemu energetycznego Polski, skłonności do oszczędzania energii, przyzwolenia społecznego dla inwestowania w różne rodzaje technologii energetycznych czy uwzględniania zagadnień bezpieczeństwa energetycznego w trakcie wyborów parlamentarnych i samorządowych. Następuje tu również nieprowadzona dotąd diagnoza przedwyborczych deklaracji polityków zasiadających w parlamencie dotyczących energetyki w kontekście obecnych poczynań ich ugrupowań politycznych. Przygotowanie obrazu świadomości energetycznej Polaków uzupełnia dalsze rozważania skoncentrowane wokół próby zaimplementowania koncepcji zrównoważonego rozwoju na grunt polityki bezpieczeństwa energetycznego naszego kraju.

Kwestie te opisane zostały w ostatnim rozdziale dysertacji. Autor wywnioskował, że skoro zrównoważony rozwój w myśl art. 5 Konstytucji RP z 1997 roku jest jedną z zasad ustrojowych państwa polskiego, to polityka energetyczna naszego kraju powinna zostać oparta na tej właśnie koncepcji. Dalej wnioskuje jednak, iż wbrew przyjętemu pogładowi energetyka zrównoważona nie w każdym państwie musi być realizowana wedle tych samych zasad. Uwzględniając uwarunkowania ekonomiczno-kulturowe i środowiskowe Polski próbuje wprowadzić odrębny model energetyki łączący kwestie bezpieczeństwa państwa z założeniami zrównoważonego rozwoju. Na kanwie tego wprowadzona zostaje nowa „koncepcja zrównoważonego bezpieczeństwa energetycznego” będąca modyfikacją dotychczasowych modeli energetyki zrównoważonej. W ramach tej nowej koncepcji wprowadzony został pakiet określających ją dziewięciu dezyderatów, które stanowią jednocześnie postulat nowej ścieżki rozwoju polityki energetycznej Polski. Wśród tych dezyderatów podkreśla się zwłaszcza potrzebę rozwijania świadomości energetycznej w społeczeństwie, regionalizację i rozproszenie energetyki opartej w szerokim zakresie na lokalnych społecznościach oraz częściową jej prywatyzację, co w konsekwencji zaowocuje powstaniem swoistego obywatelskiego systemu energetycznego uwarunkowanego przede wszystkim dostępnymi lokalnie zasobami energii. Szczególną atencją cieszą się tutaj odnawialne źródła energii, które stwarzają szansę specjalizacji i innowacyjności technologicznej kraju. Na gruncie Polski optuje się za rozwijaniem między innymi tzw. czystych technologii węglowych oraz bioenergetyki (opartej na biomasie i biogazie), która traktowana jest jako potencjalny obszar technologicznej specjalizacji naszego kraju.

4. Ocena stopnia osiągnięcia założonego celu badań

Mimo wykazanych pewnych usterek i niedoskonałości merytorycznych i warsztatowych, które możemy złożyć na karb braku doświadczenia w prowadzeniu samodzielnych badań naukowych należy stwierdzić z pełnym przekonaniem, iż mamy do czynienia z wartościowym opracowaniem naukowym, które wnosi bardzo wiele do naszej wiedzy na temat procesu kształtowania polityki zapewniającej bezpieczeństwo energetycznego naszego Państwa. Wnioski sformułowane przez autora - mgr. Jakuba Adamkiewicza stanowią interesującą propozycję badawczą, wartą dalszych eksploracji o charakterze naukowym.

5. Pytania/zagadnienia do wyjaśnienia

- proszę uzasadnić wybór cezur czasowych przyjętych w rozprawie doktorskiej
- proszę wyjaśnić „konceptcja zrównoważonego bezpieczeństwa energetycznego”
- Jak prezentuje się Polska na tle innych krajów europejskich w realizacji polityki zrównoważonej energetyki?

6. Wniosek końcowy

Reasumując recenzowana praca prezentuje się pod względem formalnym i merytorycznym bez większych zastrzeżeń. Można się tylko cieszyć, iż powstało wartościowe naukowe opracowanie podejmujące problematykę bezpieczeństwa energetycznego naszego państwa w XXI wieku. Po pewnych zmianach i poprawkach zasługuje ona na publikację.

Z związku z tym, stwierdzam, iż praca mgr. Jakuba Adamkiewicza w pełni odpowiada warunkom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z ustawą o stopniach i tytule naukowym. W związku z tym stawiam wniosek o dopuszczenie jej do publicznej obrony.

